PROVINCIAL LIBRARY MANITOBA

НЕМА ТАКОЇ ПОДІЇ В ЖИТТІ, ПРО ЯКУ НЕ МОЖНА-Б РОСКАЗАТИ ЦІКАВО І ПОПУЛЯРНО.

ЛІТЕРАТУРНА СТОРІНКА

В РОБІТНИЧІЙ ЛІТЕРАТУРІ ВІДБИВАЄТЬСЯ ЖИТТЯ І БОРОТЬБА ПРАЦЮЮЧОЇ КЛЯСИ.

УКРАЇНСЬКІ КЛЯСИКИ.

МИХАЙЛО КОЦЮБИНСЬКИЙ.

Коцюбинський — один із перших в українській літературі письменників кінця XIX. і початку XX. століття, що підніс українське письменство на високий художній рівень.

До Коцюбинського панував у літературі хуторянський етнографізм, запроваджуваний від Квітки-Основ'яненка через Марка Вовчка й Нечуй-Левицького. Коцюбинський рішуче порвав з цим етнографізмом і цим самим роздвинув рямці художньої літератури. Ціла низка тем з міського життя, що їх старанно обходили письменники етнографічної школи, знайшла блискуче відображення в його оповіданнях. Та не тільки порвав Коцюбинський з етнографізмом, а ще разом з тим і з національною обмеженістю. Він дав цілу низку оповідань з життя инших національностей, з життя молдаван Бесарабії **"Не коптьор", "По людському", "Відьма", "Для загального добра")** і кримських татар **("На камені", "В путах шайтана", "Під мінаретами").** В цих оповіданнях, як і в инших, Коцюбинський виявив глибоку спостережливість, дбайливе вивчення матеріялу й тонку високо-майстерню розробку детайлей, що може служити прекрасним зразком художньої культури для сучасних письменників.

Та дбаючи багато про формальну сторону своїх творів, Коцюбинський проте ніколи не надавав виключного значіння формі. Свої твори він насичував соціяльним змістом, вони пройняті ідейністю. В цьому їх суспільна цінність. Як чутливий художник з явно позначеним громадсько-політичним темпераментом, він не міг обійти суспільних явищ тогочасного життя. Революція 1905 р., що набрала грандіозного розмаху в селянському аграрному русі, скерованому проти поміщицького землеволодіння, знайшла відображення в повісті **"Фата моргана".** Тут широко змальовано картину селянського руху, повстання й пізнішої розправи, з участю куркулів, над незаможницькими елементами.

Ціла низка епізодів з часів революції, переважно драматичних у звязку з поражкою революції, послужили матеріялом для невеликих, але майстерно написаних оповідань: **"Він іде"** — тривога єврейського міста з трагічними переживаннями старої Естерки перед погромницькою навалою чорносотенців; **"Сміх"** — радість пригнобленої, безправної, замурзаної наймички на панській кухні, радість з приводу перших походів революції, що їх так перелякалися ліберальні хазяї — пани-адвокати, **"Коні не винні"** та ин. оповідання.

Коцюбинський на сьогодні є "клясиком". Не клясиком у загальному розумінні, — в значінні пройденого шляху, а клясиком, що визначає вищі художні досягнення, що його твори треба читати й вивчати, одним для ознайомлення з прекрасно змальованими епізодами з недавнього життя, другим — просто для студіювання мови.

А тим часом цей найцікавіший письменник досі був мало поширений серед робітників і селянства. Причини цього полягають у тім, що Коцюбинський в ті часи, коли він ріс, творив і друкувався, майже був неприступний для робітництва із-за національного пригнічення України царатом. Повний збірник його творів (і то не повний) за життя Коцюбинського міг вийти лише за межами України, в Галичині. Роки імперіялістичної війни, а з нею новий ще більше жорстокий нагніт царату на українську книжку, ізолювали Коцюбинського від читачівської маси. В цьому-ж полягає й обмаль літературних розвідок про Коцюбинського.

Отож треба тепер надолужити. Трема зробити Коцюбинського приступним для найширших кол робітників і селян. Тут разом з повним виданням творів Коцюбинського, що його намітила центральна комісія для увічнення пам'яти Коцюбинського, на Україні, лежить робота клюбів і бібліотек.

Г. Коцюба.

ЧИТАЙТЕ І ВИВЧАЙТЕ ЛІТЕРАТУРНІ ТВОРИ!

Нинішню літературну сторінку присвячуємо ми видатному українському письменникові Михайлові Коцюбинському.

Михайло Коцюбинський народився 18. вересня 1864 року, а помер 25. квітня 1913 року. Коротку характеристику його творчости, як також деякі уривки з його творів містимо в цій сторінці.

До революції на Україні М. Коцюбинський був мало знаний широкій читаючій публиці. Зараз же він там є одним з найпопулярніших українських письменників. Тепер не тільки видано й перевидано на Україні його твори, але багато його творів перекладається й друкується в російській і инших мовах.

Чи не встидно буде нам, українським робітникам в Канаді, коли працюючі инших національностей читатимуть і знатимуть твори Коцюбинського, а ми ні — не знатимем творів одного з найкращих українських письменників.

Трудящі Радянської України саме тепер провадять велику кампанію для вшанування в вересні ц. р. 65-их роковин народження М. Коцюбинського. Вони збірають жертви на збудування йому памятника й минулої осени всеукраїнський комітет закликав навіть українські трудові маси Канади скласти й свою жертву на збудування цего памятника. Ми є тої думки, що наші організації повинні допомогти цій великій культурній справі.

Але перш всего ми повинні знати самого письменника й його твори. На иншому місци цеї сторінки ми містимо спис творів М. Коцюбинського, які можна дістати на складі Робітничо-Фармерської Книгарні у Вінніпеґу. Кожний читач повинен їх собі набути й прочитати.

. . . . . .

Слідуюча літературна сторінка буде присвячена великому камінярові Іванові Франкові, який помер 28. травня 1916 року. Наші організації повинні відсвяткувати роковини смерти І. Франка в неділю, 2. червня. Дуже гарну брошуру для лекторів про Івана Франка можна дістати в Робітничо-Фармерській Книгарні п. н. "Іван Франко", Андрія Річицького, коштує всего лише 10 центів.

НА ҐУРАЛЬНІ.

(Уривок з повісти "Фата Моргана".)

— Мамо, хтось стука в вікно!

— Вікно? Яке там вікно?

Справді, щось стука.

Маланка злазить із лави, мацає стіни, а у вікно хтось гатить.

— Що там? Хто стука?

Маланка відчиняє, вікно.

— Ідіть на ґуральню. Нещастя. Андрій скалічив руку.

— Нещастя... — повторює за ним Маланка.

— Дуже скалічив?

— Не знаю. Одні кажуть — відтяло руку, а другі — пальці.

— Боже мій, боже...

Маланка товчеться в пітьмі, як миша в пастці, а що хотіла зробити — не знає. Нарешті Гафійка подає їй спідницю.

От тобі й грім!

Яке безконечно довге село. Там на ґуральні нещастя. Андрій умер, може він лежить довгий і нерухомий, а тут ті хати, сонні й тихі, одну минеш — друга встає на дорозі, як безконечник. За тином тин, за ворітьми ворота... Чутно, як худоба в оборах важко сопе та Гафійка нерівно дихає поруч Маланки. А ґуральня далеко.

Тільки тепер помічає Маланка, що за нею поспішає хлопець із ґуральні.

— Ти бачив Андрія?

Хтось чужий поспитав, а хлопець зараз говорить:

Ні, він не бачив, його послали. Оповідає щось нудно й довго, але Маланка не слуха.

Ось уже дихнула нічна вогкість із ставка, і раптом за поворотом рядок осяяних вікон різнув їй серце. Ґуральня бухає димом і вся тремтить, ясна, велика, жива, серед мертвої ночи.

На подвір'ї купка народу, а серед неї світло. Андрій помер. Вона кричить і всіх розпихає.

— Мовчи там, бабо!...

Сердитий голос її спиняє, вона раптом змовкає й лиш покірно, як битий песик, водить очима по людях. Їй пояснюють.

— Він, бачите, був в апаратній...

— Біля машини, значить...

— Біля машини, — каже Маланка.

— Держав маслянку, а шестерня раптом і того... і повернулась...

— І повернулась, — повторює Маланка.

— Він тоді правою — лап, щоб схопити маслянку, а йому чотири пальці так і відтяло.

— При самій долоні.

— Живий? — питає Маланка.

— Живий... там фершал.

Долі світиться світло, а що там роблять, який Андрій — Маланка не знає. Тільки тепер почула, що стогне. Значить, живий.

Врешті той самий сердитий голос гукає:

— Тут жінка? Ну, бабо, іди!...

Робочі дають їй дорогу. Вона бачить щось біле, наче подушку, і тільки зблизьку помічає жовте, як віск, обличчя, якесь зсохле, маленьке, чорне, скривлений рот.

— Андрійку, що ти зробив із собою?

Мовчить і стогне.

— Що з тобою, Андрію?

— Хіба я знаю?... Калікою став. Збери мої пальці...

— Що ти кажеш, Андрійку?

—Збери мої пальці, закопай у землю... Я ними хліб заробляв... Ой... боже мій, боже...

Підійшли двоє робочих і забрали Андрія. Не дали Маланці поголосити.

В апаратній Маланка шукала Андрійових пальців. Три жовтих, в олії, цурпалки валялись долі біля машини, четвертого так і не знайшла. Вона загорнула знахідку в хустину і взяла з собою.

Вранці Андрія відвезли в лікарню в город, а Маланку покликав сам панич Льольо. Він довго сердився кричав на неї, як на Андрія, але, спасибі, дав п'ять рублів.

За три тижні Андрій повернувся. Худий, жовтий, посивів, рука в черезплічнику.

— Болять у мене пальці, — жалівся Маланці.

— Та де ті пальці?

— Як ворухну ними — а все кортить — так і болять. Ти їх поховала?

— Авжеж. На городі.

— Що ж будем робити? — журилась Маланка.

— Як що? Піду на ґуральню, нехай поставлять на иншу роботу. Але в конторі сказали, що калік не приймають. До панича Льольо й не пустили.

— Це добра справа, — кричав Андрій. — Робив, "пане добродзею", на сахарні дванадцять літ, не чужа ж вона була, а твого тестя, тепер у тебе руку при машині скалічив, а ти мене викидаєш, як щось непотрібне...

Тоді ходила Маланка. Просила, благала, — не помоглося. І так, кажуть, великі втрати: за лікарню платили, п'ять рублів дали, а скільки мороки...

— От і маєш, Андрійку, ґуральню! — шипіла Маланка, зганяючи злість.

М. Коцюбинський.

НЕВІЛЬНИЦЯ ВІРИ Й ТРАДИЦІЙ.

(Уривок з оповідання "В путах Шайтана".)

Незвикла до думок голова її якось недобре працювала, зате серце її чуло, що тут щось не так, що справедливість не на батьковому боці, що Септар не має за собою вини, не заробив призирства за свої вчинки. Вона, бідна невольниця, замкнена в тісних межах свого подвір'я, в загратованій, пильно стереженій від мужського ока жіночій половині — все-ж таки мала очі й дивилась туди вниз, на білі оселі серед роскішних гаїв, і не могла не бачити иншого, ніж їхнє татарське життя, не могла не рівняти того життя з власним. Вона, наприклад, бачила там жінку — істоту вільну, товариша — не рабиню мужчини, жінку, до якої належав, як і до мужчини, весь світ... Вона бачила, як та "невірна" жінка гойдалася на човні, сміялася, жартувала з чужими мужчинами, як вона гарцювала на коні, або лазила по горах та по лісах, заходила до мечету, мов до себе в хату, тоді як вона, правовірна дочка Аллахова, не сміє переступити й порога мечету, немов яке нечисте створіння...—Кепек! кепек!*) — ображено думає Емене й чує в серці жалі до батька і чогось зітхає, і знов шайтан нашіптує їй грішні думки, каламутить спокій!

А з веранди, через заґратовані вікна, чутно скрипучий, монотонний голос батьків. Старий хаджі може сотий раз оповідає свою подорож до Мекки. Мати прокинулась, брязчать філіжанки, пахне кавою.

— І прийшли ми до Мекки, до Ель-Хораму, тягне-скрипить хаджі Бекір, і запалало моє серце великим вогнем радости...

І враз яскраво, мов перед очима уявляється Емене картина, яку вона колись бачила з виноградника і яка її сильно вразила. Там, над морем, під злотистими від заходячого сонця кипарисами, танцюють "гяури". Мов ріжнобарвні метелики пурхають дівчата по зеленому муріжку, а хлопці підбігають до них, обіймають отак впоперек, стискають руки, зазирають в очі і крутяться разом, як зірвані вітром квітки... Співи, сміхи, веселі поклики лунають по гаях, а в Емене росте серце і горять очі. Мов зачарована дивиться вона вниз. — Хіба гурії в раю веселяться отак з праведними, — шепче вона і не може одірвати очей від дивовижного видовиська, не може насититися ним. Чудовий образ принесла вона тоді під батькову стріху, і той образ раз-у-раз оживає в її уяві й міниться, і грає барвами.

*) Кепек — собака.

НАБУВАЙТЕ Й ЧИТАЙТЕ ТВОРИ М. КОЦЮБИНСЬКОГО.

Твори Коцюбинського том 1.	$1.25
Твори Коцюбинського том 2.	1.25
Твори Коцюбинського том 3.	1.25
Твори Коцюбинського том 4.	1.00
Твори Коцюбинського том 5.	1.25
Блудні вогні	.35
Коні не винні	.10
Не коптьор	.10
На віру	.15
Посол від чорного царя	.10
Подарунок на йменини	.10
В путах шайтана	.10
Інтермеззо	.10
На камені	.10
Дорогою ціною	.10
Він іде	.05
По людському	.05
Приємна особа	.05

Набувайте твори М. Коцюбинського для себе й для бібліотек своїх організацій. Замовлення разом з належитістю засилайте до:

WORKERS AND FARMERS BOOK STORE
550 Selkirk Ave. — Winnipeg.

"КРАСІН" В ПОЛЯРНИХ ЛЬОДАХ.

НАРИС М. ШПАНОВА

(Продовження.)

Спочатку мені здалося це дивним. В перший-кращий час доби в каюті можна читати, не засвічуючи світла, а на палубі можна гуляти опівночі, як в яскравий сонячний день, але тепер, коли ми не можемо дивитись на криґу, не одягши темних окулярів, я проклинаю це повсякчасне сонце. Навіть вночі немає жадної змоги позбавитися надокучливого світла. В каютах, де не така спека, як у нас в лазареті, можна ще закривати залізні покришки ілюмінаторів. Але в нас, де температура, коли закрито ілюмінатор, негайно підвищується до 30°, доводиться задовольнитися навішуванням на ілюмінатор ріжних темних ганчірок. Але це помагає мало: і крізь ганчірки пробивається оте зрадницьке проміння.

Жюдічі мріє.

У кают-компанії огидно сидіти, коли замісць затишного електричного світла пляфонів в ілюмінатори нестримно йде і опівночі оте тьмяне світло сірого туманного дня. Такими ночами у Жюдічі збирається гурток. Зодягнений в кілька фуфайок, раз-у-раз потираючи замерзлі руки, з сигарою в зубах, Жюдічі починає мріяти. Він бачить себе не співучасником полярного плавання, а берлінським кореспондентом "Corriera dela sera".

— Баварія — кращий район Берліну. Правда, це найшляхетніший район. Що таке Вестен, набитий бюрократами і багатими дільницями? У нас цієї публики немає. Увесь наш бе-цирк[1]) населяють журналісти й кокотки вищої ранги. Тут всі — свої люди, і я міг би не робити розмежування: журналісти і кокотки. Адже в суті це те-ж самісіньке.

Ex officio Южин — наш боцман — мав образитися за радянську пресу. Але поки він підбирав із французьких слів фразу, Жюдічі встигає знову заволодіти своїми слухачами. З його уст ллється низка спогадів про берлінські льокалі, фокстроти, танго і чарлстон. Звівши очі д'гори, він смакує якісь особливі з довгими назвами страви, що їх чудово подають в італійському кафе у Ангайдер бангоф.

І наче з неба на землю повертає його шклянка контрабандної прісної води, що її подає покоївка Ксеня.

Жюдічі у нас на привілейованому стані гостя, та ще до того він — представник нації, людей якої ми їдемо врятовувати із ледяних обіймів. Але буфетники на нього зважають мало і держать його в чорному тілі, як і всіх інших "пасажирів". Буфетники не дають Жюдічі полоскати зуби свіжою водою. Тільки каютна вбиральниця Ксеня Олександрівна час-від-часу постачає Жюдічі цю рідину, що здається йому найбільшою розкішшю, хоч від її іржавого смаку стягує в роті, як від таніну.

Трагедія з білизною.

Ксеня — дивовижна людина. Ніхто з нас не бачив, щоб вона відпочивала або спала. Вона жаліє всіх, крім себе. Вона в нас єдина людина, що вміє прати, і тому всі прагнуть використати її. Каюта Ксенина запорожнена купами брудної білизни. Частенько можна бачити кого-небудь з складу експедиції, що боязко стукає кінчиком пальця в двері Ксениної каюти. Можна безпомилково сказати, що це власник якоїсь штуки білизни, що лежить у Ксені другий тиждень, чекаючи черги на прання. Ксені дуже соромно, що вона не випрала цієї білизни. Вона виправдується і обіцяє завтра на ранок приготувати "сорочечку" невідмінно.

— Трохи ось тут збори не розгладжено, але ви вибачте, праси такі холодні, що просто, вибачте, нічим випрасувати. А ось ця плямочка, — говорить вона далі, показуючи на жовті плями, — все це через куків, у них плита завжди в маслі. Ви вже вибачте, а іншого разу я зроблю як треба. Правда, ви мені вибачите.

Ксені не можна не вибачити.

Однак на Ксеню завжди скаржиться кореспондентка ґазети "Труд" Любов Воронцова, що живе спільно з Ксенею в каюті. Дуже рідко Любов Воронцова кидає читання величезних товстих, мов цегла, романів ЗІФ-у. Сторінки романів пожовкли від диму цигарок "Совєт", що їх палить старанна читачка. Воронцова скаржиться на непримності. З так званого вечора до так званого ранку, Ксеня заважає їй спати, пораючись коло білизни. У двері раз-у-раз стукають клієнти Ксеніні. У Любови Воронцової — нерви, стукіт отруює їй життя. Вона тікає на верхній місток і там стоїть закутана в матроський кожух і у повстянниках, поверх яких світиться в чорній шовковій панчосі велика дірка. Тут, на містку, впадає вона в ліричне співчуття "нещасним італійцям", яким певно "дуже-дуже холодно".

Іноді, що-правда дуже рідко, Любов Воронцова пише черговий фейлєтон для "Труда". В цих фейлєтонах незмінно фіґурують "волохаті руки Самойловича" і "співання клявішів під тонкими пальцями Чухновського.

Чухновський впадає в музикальну лірику не інакше, як випивши п'ять кухлів чаю, розбавленого консервованим молоком. Його пальці тоді жваво бігають по клявішах, сповнюючи всю кают-компанію буйними звуками.

Під цей акопанімент незмінно чути з кутка вигуки наших завзятих гроків у карти. В карти грають завжди за двома столами. За одним повсякчасний преферанс Южина, радиста Юдихіна, Суханова й Добровольського. Це — єдиний випадок в житті, коли радист товаришує з журналістами. А за другим столом ріжуться в "червону бороду" механіки летунської групи і оператор Блуфштейн. "Червона борода" — лихий ґеній нашого оператора. Захопившись грою, він відмахується як від надокучливих мух від усіх, хто прибігає до нього з верхнього містка з несвоєчасними нагадуваннями про якісь незвичайні крижані красоти.

(Далі буде.)

[1]) Бе-цирками в Берліні називають частини міста.

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ!

ЧИТАЙТЕ І РОЗПОВСЮДНЮЙТЕ ТАКІ ЧАСОПИСИ Й ЖУРНАЛИ:

"УКРАЇНСЬКІ РОБІТНИЧІ ВІСТИ" одинокий український робітничий часопис в Канаді, виходить три рази на тиждень. Передплата: $4.00 на рік, $2.00 на півроку.

"ФАРМЕРСЬКЕ ЖИТТЯ" одинокий дійсно фармерський український часопис в Канаді, що боронить інтереси працюючого фармерства. Передплата: $2.00 на рік, $1.00 на півроку.

"РОБІТНИЦЯ" одинокий журнал в українській мові для працюючого жіноцтва, виходить два рази на місяць. Передплата: $1.50 на рік, 80 центів на півроку.

"СВІТ МОЛОДІ" одинокий журнал в українській мові для української роб.-фарм. молоді, виходить раз на місяць. Передплата лише 50 центів на рік.

Передплату на повищі часописи й журнали посилайте або на імя кожного часопису зокрема, або на імя й адресу:

WORKERS AND FARMERS PUBLISHING ASS'N Ltd.
Cor. Pritchard & McGregor St., Winnipeg, Man.

KODAK SAFETY FILM